

кордоном можна отримати ще додаткові дипломи та сертифікати.

Ставиться також мета, щоб до 2020 року половина всіх німецьких студентів отримала досвід навчання за кордоном. Сьогодні їх близько 30 відсотків [7].

У Німеччині інтернаціоналізація торкнулася практично всіх, вузів. Більше того, мова йде не про один-два проекти співпраці. У 16 німецьких вузах нараховується більше 400 проектів партнерства, а ще в десяти – між 300 і 400 проектів. І це лише вершина айсберга, тільки голі цифри. За ними ховається нескінченна кількість історій особистої участі та міжкультурного обміну, зустрічей і знайомств. «Все більше країн, як і ми, розуміють, що перевага в науці досягається лише за рахунок співпраці», – говорить професор Джойбрато Мухерджи, президент Університету Гіссена [8].

Нашим технікумам та коледжам конче потрібно налагоджувати інтернаціональні партнерські зв'язки з ВНЗ Європи. Практикувати проведення спільних інтернаціональних заходів (семинарів, тренінгів, лекцій, конференцій, олімпіад тощо), інформаційно-роз'яснювальної та консультаційної роботи серед

студентів, викладачів, науковців, представників освітнього середовища.

Запорукою успіху німецьких Fachhochschulen є кваліфіковані викладацькі кадри. Більше третини викладачів у кожному ВНЗ – професори та доктори наук.

Дуже важливим для реформування наших технікумів та коледжів є формування нового українського викладача, який хоче працювати по-європейськи. Сьогодні треба починати зі зміни світоглядних позицій викладача, з його навчання та реального, а не формального підвищення кваліфікації в кращих українських та Європейських вузах. Важливо використовувати для цього інтернаціональні зв'язки та стипендії програми Erasmus+, Horizon 2020 направляти кращих випускників на навчання в вузи Європи з метою підготовки викладачів коледжів 2020.

Висновки. Для якісного реформування наших технікумів та коледжів необхідно використати досвід Європейських ВНЗ. З їх допомогою ми можемо стати такими як вони, а наша освіта інтегруватись в Європейський освітній простір. Виграє освіта – виграють всі, виграє Україна.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту».
2. <http://mon.gov.ua/>
3. <http://www.rbc.ua/ukr/news>
4. <http://www.eurointegration.com.ua/>
5. <https://www.bmbf.de>
6. <http://www.tu-berlin.de/>
7. <http://www.hochschule-kempten.de/>
8. <https://www.deutschland.de>

УДК 378.094:37.013-047.22

А.І. Крижановський, м. Вінниця, Україна / A. Kryzhanovskyi, Vinnitsa, Ukraine
e-mail: neon69@ua.fm

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Анотація. У статті проведено дефінітивний аналіз поняття «професійна компетентність учителя», визначено, що професійна компетентність є системною характеристикою вчителів, відображає теоретичний рівень їх професійної підготовки, освітню практику і особистісну гуманістичну позицію; формування професійної компетентності майбутніх учителів носить процесуальний і системний характер, основу якого складає рівень професійної освіти, в нашому дослідженні – у педагогічних коледжах.

На основі аналізу літератури, узагальнених вимог роботодавців до професійних умінь учителів, освітньо-професійної програми й освітньо-кваліфікаційної характеристики вчителя початкових класів, схарактеризовано професійну компетентність майбутніх учителів початкової школи як сукупність ключових (комунікативна, інформаційно-комунікаційна), базових професійних (психолого-педагогічна, рефлексивна) і спеціальних (методична, предметна, дидактична) компетентностей.

Обґрунтовано, що проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах на засадах компетентнісного підходу має не тільки науковий, але і великий практичний інтерес, пов'язаний з неузгодженістю стандартів початкової школи та програм підготовки у коледжах і вищих педагогічних навчальних закладах, великою різноманітністю навчально-методичних комплексів, за якими ведеться навчання в початковій школі та активним

упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес педагогічних коледжів.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна компетентність, ключові компетентності, базові професійні компетентності, спеціальні компетентності, майбутні учителі початкової школи, педагогічний коледж.

Professional training of primary school teachers in pedagogical colleges on the competence-based approach

Annotation. This article presents the definitive analysis of the concept «teacher professional competence», it has been defined that professional competence is a systematic feature of teachers and reflects the theoretical level of professional training, educational practice and personal humanistic position. The formation of professional competence of future teachers is procedural and systematic in nature, based on the level of professional education in pedagogical colleges.

Based on the analysis of literature, generalized requirements of employers to the professional skills of teachers, educational and vocational programs and educational qualification characteristics of primary school teachers, professional competence of primary school teachers as a set of key (communicative, informative and communicative), basic professional (psycho-pedagogical, reflexive) and special (methodological, substantive, didactic) competence was described.

It has been proved that the problem of training of primary school teachers in pedagogical colleges on the competence-based approach has not only scientific but also great practical interest that deals with the inconsistency of standards of primary school and training programs in colleges and higher educational institutions, large variety of teaching methods, which classes are held in primary school and active implementation of ICT in the educational process of pedagogical colleges.

Key words: professional training, professional competence, key competencies, basic professional competencies, special competencies, future primary school teachers, pedagogical college.

Постановка проблеми. Прискорення темпів розвитку держави і суспільства, розширення можливостей соціального вибору, впровадження інформаційних технологій ставить перед вітчизняною наукою і практикою завдання істотних змін у системі освіти. У Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) зазначається, що «основними пріоритетами розвитку вітчизняної системи освіти є: неперервність освіти; наступність рівнів і ступенів освіти; інформатизація, диференціація, індивідуалізація, фундаменталізація, оптимізація та ефективність освіти в поєднанні з прикладною спрямованістю» [1]. Зростаючі вимоги до якості освіти в умовах її структурної перебудови та інтеграції у світовий освітній простір суттєво змінюють рівень соціальних очікувань до результативності всього комплексу педагогічних наук.

Нині у системах освіти різних країн спостерігаються тенденції до стандартизації, пов'язані з глобалізаційними процесами і одночасно з цим посилюється потреба в ефективних освітніх реформах. Тому особливої актуальності набувають питання наступності між усіма ланками освітньої системи, відповідно мета освіти набуває багатокomпонентного характеру: в суспільному житті – соціалізація особистості, в загальноосвітній галузі – формування ключових компетентностей, в професійній галузі – формування професійної компетентності.

Аналіз попередніх досліджень. В якості критерію професійної підготовки майбутніх учителів на сьогоднішній день виступає їх професійна компетентність, про що зазначають у своїх роботах Н. Бібік, І. Зимняя, В. Коваль, Л. Коваль, А. Коломієць, В. Коткова, Н. Маркова, С. Мартиненко, О. Нікулочкіна, О. Овчарук, О. Панфілова, О. Пометун, О. Савченко, О. Семенов, Дж. Равен, А. Хуторської та ін. Науковці зазначають, що професійна компетентність учителя – динамічна категорія, що постійно розвивається, щільно пов'язана з такими поняттями як

«професіоналізм», «кваліфікація», «професійні здібності», «готовність до діяльності».

Метою статті є теоретичний аналіз особливостей професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах на засадах компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу. Вивчення підходів до дослідження поняття «професійна компетентність учителя» у вітчизняній та зарубіжній літературі. (В. Безрукова, Т. Вороніна, Б. Гершунский, Г. Коджаспірова, А. Коджаспіров, Н. Кузьміна, Н. Мойсеюк, Е. Нікітін, Н. Петрікова, Н. Радіонова, С. Скворцова, В. Серіков, А. Тряпціна, Я. Цимбалюк та ін.) показав, що дана дефініція в різних джерелах трактується неоднаково, одні науковці визначають як її здатність виконувати професійні функції (сформованість професійних знань, умінь і навичок), інші – як сформованість особистісних якостей педагога. Проте, сутність поняття у всіх визначеннях одна. Вона полягає в тому, що професійна компетентність є системною характеристикою вчителів, відображає теоретичний рівень їх професійної підготовки, освітню практику і особистісну гуманістичну позицію. А формування професійної компетентності майбутніх учителів носить процесуальний і системний характер, основу якого складає рівень професійної освіти, в нашому дослідженні – у педагогічних коледжах.

Науковці характеризують «компетентність» в освіті та психології, як здатність суб'єкта приймати логічні рішення в ідеальних умовах, тобто компетентність у побудові суджень виводиться з прихованого стану за допомогою зовнішніх чинників (Р. Вайт, Ж. Вінтертон, Ф. Деламар-Ле-Дейст, Е. Стрінгфеллоу, Дж. Равен, Л. Холмс); у галузі розвитку людських ресурсів, як індивідуальні та організаційні характеристики, безпосередньо пов'язані з ефективною поведінкою або роботою (Д. Макклелланд).

Певною мірою процес професійної підготовки, формування і розвитку компетентностей майбутніх

учителів початкової школи досить повно досліджений науковцями України. Вченими вивчалися соціально-психологічні, дидактичні, організаційні, методичні й інші аспекти професійної підготовки (О. Антонова, О. Дубасенюк, Т. Семенюк «Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності»; Н. Баліцька, О. Біда, Г. Волошина, Н. Побірченко «Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів»; Н. Бібік «Компетентності і компетентність у результатах початкової освіти»; Л. Бірюк «Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі професійної підготовки»; Л. Кекух «Формування стимулів до педагогічної творчості: навчально-творчі завдання для майбутніх учителів початкових класів»; Г. Кравченко «Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньо-шкільної науково-методичної роботи»; О. Комар «Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології»; Є. Кулик «Підготовка майбутніх вчителів до дослідницької діяльності»; О. Пометун, О. Комар «Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ»; О. Савченко «Дидактика початкової школи»; Г. Тарасенко «Взаємозв'язок естетичної та екологічної підготовки вчителя в системі професійної освіти»; Л. Хоружа «Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика»; Ю. Шаповал «Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до особистісно орієнтованого навчання молодших школярів» та ін.).

Аналізуючи особливості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах компетентнісного підходу ми враховували, що істотними відмінностями вчителів початкової школи від інших педагогів є те, що вони викладають велику кількість навчальних предметів (до 12) [2] і при цьому є класними керівниками. Проведене в 2014-2015 рр. анкетування керівників шкіл м. Вінниці та Вінницького району, викладачів Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу та Барського гуманітарно-педагогічного коледжу, студентів магістратури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії показало, що проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи має не тільки науковий, але і великий практичний інтерес, пов'язаний з наступними обставинами: неузгодженість стандартів початкової школи та програм підготовки у коледжах і вищих педагогічних навчальних закладах; велика різноманітність навчально-методичних комплексів, за якими ведеться навчання в початковій школі (в умовах варіативності навчання майбутні вчителі повинні знати особливості кожного комплексу і вміти працювати з

будь-яким із них). На жаль, у підручниках для педагогічних коледжів сучасні навчально-методичні комплекти представлені далеко не повно.

Також потрібно зауважити, що сучасні теорія і практика професійної освіти майбутніх учителів початкової школи не забезпечують на належному рівні сформованість цілісного, системного сприйняття студентами професійної компетентності. Наслідком цього є розуміння ними педагогічної діяльності як окремих, хоча і певним чином пов'язаних процесів, відсутність у випускників педагогічних коледжів умінь творчо вирішувати професійні завдання і проблемні ситуації в реальній педагогічній дійсності.

Виходом із цієї ситуації є розроблення структури професійної компетентності вчителя початкових класів, вибір ефективної технології процесу її формування у студентів педагогічних коледжів, у тому числі із застосуванням веб-технологій, з обов'язковим моніторингом сформованості окремих компетентностей у випускників. Підготовка компетентних педагогів може бути здійснена тільки тоді, коли студенти ще в період навчання в педагогічних коледжах будуть знаходитися в максимально наближених до майбутньої професійної діяльності умовах, у яких вони будуть готуватися до співпраці не лише з молодшими школярами, а й з усіма суб'єктами освітнього процесу початкової школи.

У численних наукових працях аналізуються різні складові професійної компетентності фахівців: аналітична, громадянська, життєва, конфліктологічна, лінгвістична, інформаційна тощо. Професійну компетентність учителів науковці (А. Баранніков, О. Бондаревська, С. Кульневич; В. Болотов, В. Серіков; Т. Орджі, М. Холстед; Г. Селевко; В. Хутмакер; А. Хуторської та ін.) розглядають як синтез, нерозривну єдність змістовного та структурного компонентів, реалізованих через психолого-педагогічну, спеціальну, комунікативну, соціальну, методичну, компенсаторну, загальнокультурну, екстремальну компетентності, особистісні якості.

Рада Європи виділяє п'ять базових компетентностей необхідних сьогодні будь-яким фахівцям, що в контексті підготовки майбутніх учителів початкової школи засобами веб-технологій, набувають особливого звучання, а саме: політичні та соціальні компетентності, пов'язані зі здатністю брати на себе відповідальність; приймати участь у спільному прийнятті рішень, у функціонуванні та розвитку демократичних інститутів; компетентності, що стосуються життя в полікультурному суспільстві; компетентності, що визначають володіння усним і письмовим спілкуванням, важливим у роботі та громадському житті; компетентності, пов'язані з виникненням суспільства інформації (володіння ІКТ, розуміння їх позитивних і негативних рис тощо); компетентності, що реалізують здатність і бажання вчитися все життя, не тільки в професійному плані, але і в особистому та суспільному житті [3, с. 45].

Потрібно зазначити, що низка вчених (В. Байденко, І. Зимняя, В. Петрук, О. Пометун, А. Хуторской та ін.) професійну компетентність розглядають через систему компетенцій. Аналіз поняття «компетенція» показав, що більш вірно використовувати термін «компетентність». Оскільки, загально визнаним є розуміння «компетенції» як основи, внутрішнього резерву компетентності, базис якої складають знання і розуміння (теоретичне знання академічної галузі, здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті); уміння, навички, досвід діяльності та ціннісне відношення до неї. Тому говорити про здатність (готовність) до виконання професійної діяльності в контексті «компетенцій» на наш погляд, є неправомірним.

Незважаючи на розмаїття виділених складових професійної компетентності майбутніх учителів, жоден із авторів не наводить узагальнюючого критерію, за яким можна було б їх класифікувати. Відзначимо тільки, що названі види компетентності означають зрілість людини в професійній діяльності та спілкуванні, становлення особистості професіонала, його індивідуальності.

Сучасний підхід до структури професійної компетентності майбутніх учителів пропонує розглядати даний феномен як сукупність ключових (універсальних) (key skills: соціальна, комунікативна, інформаційно-комунікаційна, проблемна, кооперативна та ін.), базових професійних (загальнопрофесійних) (base skills: психологічна, педагогічна, рефлексивна, нормативно-правова та ін.) і спеціальних (core skills: сукупність характеристик професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи, наприклад: методична, предметна, дидактична та ін.) компетентностей.

В нашому дослідженні, на основі узагальнених вимог роботодавців до професійних умінь учителів, освітньо-професійної програми й освітньо-кваліфікаційної характеристики вчителя початкових класів, професійну компетентність майбутніх учителів початкової школи ми розглядаємо як сукупність ключових (комунікативна, інформаційно-комунікаційна), базових професійних (психолого-педагогічна, рефлексивна) і спеціальних (методична, предметна, дидактична) компетентностей.

Всі названі складові тісно переплітаються, утворюючи складну структуру, що формує професійну компетентність майбутніх учителів початкової школи.

Зміст спеціальної та методичної компетентностей потребує уточнення стосовно конкретного навчального предмету (математика, українська мова, літературне читання, природознавство, сходинок до інформатики та ін.), що входить до навчального плану початкової школи. Це пов'язано з тим, що вчитель початкової школи за

характером педагогічної діяльності – універсал, який може викладати до дванадцяти різних навчальних предметів. Крім того, він є класним керівником і постійним організатором дитячого колективу, а також сполучною ланкою між школою і батьками учнів.

Отже, професійна компетентність виступає як принципово новий результат професійної освіти. Орієнтація професійної освіти на цей результат, є оптимальним шляхом вирішення актуальної проблеми – неузгодженість основних цілей професійної освіти (формування професійної компетентності) зі змістом професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи (сукупність професійних функцій).

Висновки. На основі теоретичного аналізу літератури, узагальнення особистого педагогічного досвіду, вивчення педагогічної практики, ми визначаємо професійну компетентність майбутніх учителів початкової школи як характеристику теоретичної і практичної підготовки, що проявляється в характері їх професійної діяльності, забезпечує готовність і здатність виконувати педагогічні функції відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, бажання і вміння створювати нову педагогічну реальність на рівні цілей, змісту, технологій, а також розуміння і бачення цілісного освітнього процесу в початковій школі. Основними джерелами формування професійної компетентності є навчання і суб'єктивний досвід.

Проведений аналіз досліджень дозволив нам констатувати, що педагогічна наука значно збагатилася системою науково обґрунтованих поглядів на такий освітній феномен, яким є «професійна компетентність», що дозволяє говорити про наявність певної концепції формування професійної компетентності вчителя у вітчизняній педагогіці. Однак при існуючому різноманітті концептуальних ідей дослідників на аналізованій феномен у науці недостатньо вивчені умови формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі педагогічних коледжів.

Ми погоджуємося з думкою В. Белкіної, С. Келік, Ю. Кобюк, О. Перець, Л. Петухової, О. Тіхомірової, та ін., що вирішення даної проблеми є можливим через удосконалення існуючих технологій навчання та посилення індивідуалізації оволодіння професійними знаннями та вміннями. Індивідуалізація освіти у педагогічному коледжі має стимулювати рівень інтелектуального розвитку та творчих здібностей майбутніх учителів початкової школи, сприяти становленню професійно-педагогічних суб'єкт-суб'єктних відносин.

Виходячи з даного твердження, одним із найважливіших шляхів вирішення завдання формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи в педагогічних коледжах ми бачимо в пошуці та впровадженні в освітній процес інноваційних форм і методів навчання, зокрема веб-технологій. Оскільки основою формування

компетентності є досвід студентів – як попередній, актуалізований на заняттях, так і новий, одержаний «тут і тепер» у ході рольових та ділових ігор, моделювання майбутньої професійної діяльності, проектної діяльності, виконання веб- та блог-квестів; створення та використання електронних навчальних

ресурсів, роботи в інформаційному середовищі навчального закладу тощо. При цьому досвід стає основою суб'єктної позиції майбутніх учителів (і, відповідно, професійної компетентності) не сам по собі, а лише в процесі його осмислення.

Література:

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : — <http://www.uazakon.com/document/tpart07/isx07484.htm>.
2. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою [Електронний ресурс]. — Режим доступу : — http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/nnn1_4kl/.
3. Hutmacher Walo. Key competencies for Europe // Report of the Symposium Berne, Switzerland 27-30 March, 1996. Council for Cultural Cooperation / Hutmacher Walo. Key competencies for Europe CDCC, 1997. — 67 p.

УДК 377.3/6:621.37

Л.А. Марцева, м. Вінниця, Україна / L. Martseva, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: martseva_L@mail.ru

ОПТИМІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ В КОЛЕДЖАХ

Анотація. У статті розглядається проблема підвищення якості підготовки молодших спеціалістів, яка потребує систематичного коригування мети, змісту, методів їхньої професійної підготовки, постійної роботи з підвищення психолого-педагогічної кваліфікації викладацьких кадрів, активізації пізнавальної діяльності студентів, вивчення, узагальнення та впровадження в навчальний процес кращого педагогічного досвіду та рекомендацій психолого-педагогічної науки.

Професійна освіта має функціонувати на основі саморегуляції, яка забезпечить наступність та інтеграцію професійної підготовки в навчальних закладах різного типу з метою задоволення потреб ринку праці.

Основним механізмом в системі професійної освіти, який дає змогу реалізувати випереджальний характер навчального процесу, є оперативне оновлення змісту підготовки з орієнтацією на розвиток інтелектуальних здібностей майбутніх фахівців, що передбачає: скерованість освіти на загальнолюдські цінності (суспільну мораль, гуманізм, релігію, національні та етнокультурні традиції тощо); співпрацю навчальних закладів з наукою і виробництвом з метою вдосконалення змісту освіти, упровадження сучасних технологій, підвищення кваліфікації педагогів, надання місця практики та працевлаштування випускників; колегіальне (скоординоване з роботодавцями та іншими зацікавленими сторонами) розроблення стандартів професійної освіти, переліку напрямів підготовки (спеціальностей), визначення обов'язкового мінімуму змісту підготовки за фахом (сукупності компетенцій).

Оптимізація професійної підготовки майбутніх фахівців потребує створення технологічно обґрунтованого інноваційного освітнього середовища, яке істотним чином детермінуватиме особистісний і професійний розвиток студентів і забезпечуватиме комфортну реалізацію психолого-педагогічних завдань.

Ключові слова: професійна підготовка, оптимізація, компетентність, молодші спеціалісти, ринок праці, коледж.

Annotation. The article deals with a problem of quality training advancement of junior specialists. Its solution demands systematic correction of the purpose, contents, methods of their professional training; constant work connecting with the advancement of psychological and pedagogical qualification of teachers; stirring up of students' cognitive activity, studying, summarizing and implementation into the process of education the best of pedagogical and psychological science.

Professional education must function for the basis of self-regulation that will ensure sequence and integration of professional training in educational institutions of different types with the aim to satisfy demands of the labour-market.

The main mechanism in the system of professional education that gives possibility to realize the outgoing character of educational process is an efficient renovation of training contents with the orientation towards the development of intellectual abilities of future specialists. This assumes educational process to be directed towards all humankind values (morality, humanity, religion, national and ethno-cultural traditions etc.). Educational institutions have to cooperate with science and production with the purpose to improve educational contents. There should be the implementation of modern technologies, the advancement of teachers' qualification; the supplement of graduates with places of practice and work; the elaboration of common standards of professional education together with employers including directions of professional training and necessary minimum of competences' contents.

Optimization of professional training of future specialists needs building of technological innovative educational environment that will determine personal and professional development of students and will provide comfortable realization of psychological and pedagogical tasks.